

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת קרח תשע"ז שנה ג' גליון 143

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: כוחה של שאיפה

פגע בעצם שאיפותיו של קרח ודרש להמעיטן, הוכיחו ה' מדה כנגד מדה ששאיפותיו של משה רבנו להיכנס אל ארץ ישראל גם הינם מוגזמות זהו ביאור התוכחה "רב לך".

סוגיא זו באה ללמד אותנו ששאיפת האדם הינה הרחם של הצמיחה והגדלות ואין לאף אחד רשות לפגוע בשאיפותיו הגדולות של חברו.

הרב מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי, נולד בעיר שאץ. כבר בילדותו הוא התבלט בגאונותו ונחשב לעילוי, לכן לא נמצא לו מלמד מתאים בעירו. אביו פנה אל רב העיר, הרב שלום מושקוביץ, האדמו"ר משאץ, וביקש ממנו עזרה למצוא מלמד למאיר, בנו. השיב לו הרב שהוא מלמד בעצמו את שני בניו הגדולים והוא מוכן לצרף אליהם את מאיר, למרות פערי הגילאים. הילד מאיר השתלב מהר בשיעורי הרב בגלל חריפותו, ויחד עם זה התרועע עם ילדיו הקטנים של הרב, שהיו בני גילו, והיה משתף אותם בחלומותיו. מאיר סיפר להם שיש לו חלום שיבוא יום שכל עם ישראל ילמד אותו דף גמרא, וכך תהיה שפה משותפת לכל היהודים בכל תפוצות ישראל. ילדי הרב הגיבו בזלזול לדברי מאיר: "חלומות שווא ידברו. מה שאף אחד לא הצליח עד היום, כיצד חושב אתה להצליח?!" וכך מידי פעם היה מאיר מתלהב מחדש מהחלום שלו, והילדים היו מבטלים אותו ומצננים את התלהבותו.

חלפו השנים, הרב מאיר שפירא הפך לתלמיד חכם גדול ולמנהיג רוחני, ורעיון הדף היומי כבש את עולם התורה. יום אחד, בתחנת רכבת, ניגש אליו רב אחד ואמר לו שהוא נשוי לבתו של האדמו"ר משאץ, והיא מברכת אותו על הצלחתו הגדולה בהפצת התורה. התעניין ר' מאיר היכן ניתן לפגוש אותה, כיוון שיש לו דבר למסור לה. הפגישה יצאה לפועל, ור' מאיר פנה אל בת האדמו"ר: "את זוכרת שהיינו ילדים קטנים ודברתי אתך ועם אחיך על חלום 'הדף היומי', ואתם נהגתם לבטל את דברי ולצנן את התלהבותי. אינני מקפיד על כך כיוון שבאותה עת היינו בסך הכל רק ילדים קטנים. אבל בקשה אחת לי ממך: 'את מחנכת ומופקדת על חינוך ילדי ישראל, זכרי: לעולם אל תזלזלי בחלום של ילד! אם הייתי בנוי ככל האדם שכאשר לועגים לו הוא נשבר, את יודעת מה עם ישראל היה מפסיד? את יכולה לתאר לעצמך את עם ישראל ללא הדף היומי? לכן בקשתי מכל הלב – אף

על אמירתו של משה רבינו "רב לכם בני לוי" אומר המדרש (במדב"ר יח, יח), ובדומה לזה בסוטה (יג): אמר הקב"ה למשה: את מחית בחוטרא ובמה דמחית את לקי. אתה אמרת: 'רב לכם' – למחר את שמע רב לך. (אמר הקב"ה למשה אתה הכית במקל, ובמה שהכיתה בו אתה לוקה. דהיינו, אתה אמרת לבני לוי "רב לכם", ע"כ עתיד אתה לשמוע שה' אומר לך "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה").

כאשר באו בני לוי למשה ותבעו כהונה, היה על משה לשבחם ולעודדם על עצם רצונם להתקרב לה', ויחד עם זה להוכיחם על כך שמבקשים דבר שאינו שייך להם. במקום לעשות כן אומר להם משה: "רב לכם בני לוי... המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם וגו'". במילים אחרות, אומר להם משה: כבר השגתם מדרגות מספיקות בעבודת ה'. די לכם במה שכבר השגתם!

טעה משה בדרך התגובה, ועל כן, שנים לאחר מכן, ניצב משה בימיו האחרונים לאחר שהשיג מעלות רמות. נשמת משה רבנו עומדת להסתלק לגנאי מרומים. דבר אחד גורם למשה רבנו להתחנן בכל כוחו לדחיית הגזרה – רוצה הוא מעלה נוספת בעבודת ה', השגה שעדיין לא זכה לה, רוצה הוא להיכנס לארץ ישראל! וכמו שמובא בגמרא בסוטה (יד). דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך? או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי.

אך הקב"ה, אשר משפטו משפט אמת, משיב למשה באותו מטבע לשון בו נקט משה שנים קודם לכן: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (ואתחנן פרק ג), שכר הרבה מוכן לך לעולם הבא, מה לך לבקש גם את ארץ ישראל?!

ללא שאיפות אין האדם צומח! ככל שהשאיפות חזקות יותר וגדולות יותר, צמיחתו מהירה וגדולה יותר. וא"כ שאיפתו הגדולה של קרח להתקרב אל ה' ברוכה היא ואין למעלה ממנה, שאיפה עזה זו מעידה שקרח נוצר לגדולות, וודאי שאסור להוכיח אותו לצמצם את שאיפותיו.

התוכחה היחידה שיש להוכיח את קרח היא שעליו להכיר את מקומו שכאשר ישאף לקיים את תפקידו כראוי בשאיפתו החזקה, יזכה להתקרב אל ה' ומשום שמשה רבנו

פעם אל תלעגי לחלום של ילד. ילד יהודי יכול להגיע רחוק רחוק על פי חלומיו...".

הגמרא במסכת מכות (י.) מביאה את הפסוק בקהלת "אוהב כסף לא ישבע כסף", (דבר מענין כתב המהרש"א בחידושי אגדות למסכת בבא בתרא כה: ד"ה לא הוגשמה רוח דרומית: "ויאכל על שמאל ולא שבעו. יש לפרש בזה מאשר שמעתי דרך צחות בקרא "אוהב כסף לא ישבע כסף", כי היה איש אחד אוהב כסף ביותר ובקש מהאל ית' שבכל מה שיגע בו הוא בידו יהיה נעשה כסף והקב"ה מלא שאלתו והנה הוא כשוא לאכול לחם נגע בו ידו ונעשה כסף ולא היה לו מה לאכול, וזהו שנאמר "לא ישבע כסף". ע"כ.) ומפרשת את הפסוק על אהבת המצוות שהיתה למשה רבינו, שהבדיל את שלשת ערי המקלט, על אף שהמשנה במסכת מכות (ט:): אומרת, שיש ששה ערי מקלט שלשה בחלקה המערבי של נהר הירדן בחלקה של ארץ ישראל, ושלושה בחלקה המזרחי של הירדן – מעבר לירדן, וכל עוד ששלושת ערי המקלט שבחלק ארץ ישראל לא מתפקדות אף בחלק של מעבר הירדן אינן מתפקדות. ואף שידע משה רבינו שלא ייכנס לארץ ישראל ממילא בחייו שלשת הערים שבחלק המזרחי של הירדן לא יתפקדו, בכל זאת מחמת אהבתו ושאיפתו לקיים מצוות נוספות, קם והבדיל את שלשת ערי המקלט.

להמחיש את הדבר עד כמה אדם צריך לשאוף לעוד ועוד ברוחניות.

רש"י מביא בתחילת פרשת בהעלותך "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כשלא ה' עמם בחנוכה לא הוא ולא שבטו. א"ל הקב"ה: חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. עכ"ל. ותמה הרמב"ן, למה חלשה דעתו הלא הקריב קרבנות כל שמונת ימי המלוואים? וכמו כן למה ניחמו דוקא בהדלקת הנרות ולא בקטורת ובכל הקרבת הקרבנות ועבודת יוה"כ? והרמב"ן מתרץ בזה מה שמתרץ.

ונראה שביאור הדברים כך הוא, אהרן הכהן בשאיפתו להגיע לשלמות לא הסתפק במה שהשיג, רק שאף לעלות עוד יותר, כשראה שיש מעלה של חנוכת הנשיאים, אותה עדיין לא השיג, רצה גם הוא לזכות בה ואף שהיו לו מעלות נכבדות שלא זכו בהן הנשיאים, לא הסתפק בכך כי למען שלמותו האישית צריך האדם לשאוף לעוד ועוד. ונחמוהו מן השמים בהדלקת ובהטבת הנרות, כי אור הנרות מרמז על השאיפה שצריכה להיות, לא להסתפק במה שיש לי. שהרי שלהבת הנר כל הזמן שואפת לעלות למעלה.

בספר יפה ללב (חלק ג דף קכח ע"ג) הביא שהלל הזקן היה גלגול של אהרן הכהן, וביאר לפי"ז את מה שכתב בילקוט ראובני (דף עט ע"ג) על הפסוק המדבר בעד אהרן הכהן (שמות ד', ט"ז): "הוא יהיה לך לפה" ר"ת "הלל" כי הלל גלגול אהרן ומהאי טעמא דרש הלל באבות (פרק א' משנה י"ב): הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן. ע"ש.

ויש לומר שמצינו אצל הלל הזקן את השאיפה לשלמות ולא להסתפק במה שהשיג וכאהרן הכהן.

וכמו שמביאה הגמרא ביומא (לה:), אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרעפיק חציו היה נותן לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להיכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי שישמע דברי אלקים חיים מפי שמעיה ואבטליון.

אמרו, אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים.

כשעלה עמוד השחר (וצריך להפסיק את הלימוד בכדי להתפלל) אמר לו שמעיה לאבטליון: "אבטליון אחי בכל יום הבית מאיר והיום אפל שמא יום המעונן הוא!?" הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה. עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. פרקוהו והרחיצוהו וסיכוהו והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת.

אדם אחר שהיה עומד במקומו של הלל, היה פוטר את עצמו מלימוד התורה ובא הביתה לעזור לאשתו בהכנות לשבת קודש, הרי אין לך אונס יותר גדול מזה, גם לא מאפשרים לו להיכנס לבית המדרש מחמת שאין בידו לשלם, וגם לא שייך להישאר בחוץ מחמת הקור הנורא ששרר שם. אולם הלל הזקן כבגלגולו הקודם, מרגיש צורך ומשתוקק לעוד תוספת תורה, לעוד תוספת רוחנית, ולכן גם מתוך סכנת נפשות הקשיב ללימוד התורה הקדושה.

הגמרא במסכת נדרים (נא.) מספרת, שבר קפרא אמר לבתו של רבי, שמחר אשתה יין עד שאביך ירקוד לפני ואמך תמזוג לי יין בזמן החתונה של אחיך ר' שמעון בר רבי. למחר כשנערכה החופה ברב פאר והדר כיאה לרבי, בא בר קפרא ושואל את רבי שאלה: מה הביאור המילה שנאמרה בתורה לענין משכב זכור: "תועבה" כל מה שביאר לו רבי, בר קפרא דחה לו. עד שאמר לו, תאמר אתה. א"ל בר קפרא: בשביל שאבאר לך אבקש שימזגו לי כוס יין, באה אשתו של רבי ומזגה לו. א"ל רבי רקוד לפני ואז אומר לך. והנה רבינו הקדוש עוזב את כל הקרואים ורוקד לפני בר קפרא עד כדי כך שאומרת הגמ' שחתנו בן אלעשה לא יכל לסבול את הבזיון ויצא החוצה. ולבסוף א"ל בר קפרא את הפירוש המיוחד תועבה – תועה אתה בה. ע"ש.

שימו לב, חתונה של נשיא בישראל, נתאר לעצמנו כמה מאות מוזמנים היה שם, ועם כל זה רבי עוזב את הכל, שוכח מכל הסובב אותו ורק דבר אחד מפריע לו עוד ביאור נכון במילה אחת בתורה. וזאת רצה בר קפרא להראות את גדלותו של רבינו הקדוש, שעם כל עשירותו כל זה אינו שוה ולא חשוב, בשביל לדעת עוד ביאור של מילה אחת בתורה ובגודל צימאנו לעוד הבנה ועוד ידיעה, הוא הסכים אפילו להתבזות.

הסיבה שביקש בר קפרא כך מרבינו הקדוש להתבזות, מצינו גם בברכות סב:; שאמרו על בר קפרא דהוי מזבין מילי דינרי. וביאר הגר"א במשלי (ל"א, כ"ד), שלא היה אומר דברי מוסר עד שהיו משלמים לו ע"ז דינרי. וא"כ מה שעשה בר קפרא כאן הוא לשיטתו, ורצה לראות עד כמה רבי מוכן לשלם בשעת חופת בנו עבור הבנה אחת בתורה.

אלא שמאמר זה עצמו צריך ביאור כיצד בר קפרא לקח תשלום על דברי תורה, הרי שנינו במשנה בבכורות (כט.), הנוטל שכר לדון דיניו בטליון. ובגמרא אמרו, מנא הני מילי? שנאמר "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים אשר ציוני ה' וגו'", מה אני בחינם אף אתם בחינם. כלומר, כשם שמשנה למד תורה מפי הגבורה בחינם, אף עם ישראל למדו תורה מפי משה בחינם, ואף ישראל נצטוו ללמד תורה לאחרים בחינם, והגמרא בקידושין (נה:): אומרת, שדין זה נאמר בכל מצוות התורה.

ואם כן כיצד גבה בר קפרא תשלום על דברי מוסר?

כדי להבין זאת, נקדים לשאול קושיה נוספת, דהנה איתא בב"ק (כ:): בסוגיא של "זה נהנה וזה לא חסר", שרב חסדא אמר לרמי בר חמא לא היית קרוב אצלנו שתוכל לבוא ולשמוע מילי מעלייתא, הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או לא, ומיירי בחצר דלא קיימא לאגרא

ולכן דוקא בדברי מוסר שיש צורך שהשומע יכניע עצמו ויקבל היה דורש תשלום.

הנושא: שמו של האדם משפיע עליו

מציינו ששמו של האדם משפיע עליו על עתידו ועל התנהגותו, כמו שמסופר בזוה"ק (פרשת אחרי מות דף עה ע"ב) רבי אבא הלך לקפוטקיא והיה עמו רבי יוסי, תוך שהלכו ראו אדם אחד בא והיה לו רושם בפניו, אמר רבי אבא נטה מן הדרך כי פניו של זה מעידים עליו שחטא בעריות של תורה. קרא רבי אבא לאותו אדם ושאל לו: מהו רושם זה שבפניך? א"ל אבקש מכם אל תענישו יותר לאדם ההוא (והתכוין כלפי עצמו) כי חטאו גרם לו. אמר רבי אבא: מה הוא? אמר להם: יום אחד הלכנו בדרך אני ואחותי, והלכנו לישון במלון אחד ושתיתי הרבה יין, וכל אותו הלילה חטאתי עמה, בבוקר קמנו ואז נתקוטט בעל המלון עם אדם אחד, ואני נכנסתי בניהם להפרידם וקבלתי מכה על מצחי ונעשה לי רושם זה וניצלתי על ידי רופא אחד שדר אצלנו. שאל לו: מי הוא אותו הרופא? א"ל: רבי שמלאי שמו. שאל לו: ואיזה רפואה נתן לך? א"ל: רפואת הנפש. ומאותו יום אני חוזר בתשובה ובכל יום אני מסתכל במראה לראות את פני ואני בוכה לפני הקב"ה ומאותם הדמעות אני רוחץ את פני. א"ל רבי אבא: אילולא שנמנע ממך התשובה הייתי מעביר מפניך הרושם אבל אני קורא עליך (ישעיה ו', ז') "וסר עונך וחטאתך תכופר". א"ל: אמור שלש פעמים. אמר שלש פעמים ועבר הרושם. אמר רבי אבא ודאי עשית תשובה כראוי ורצה הקב"ה להעביר ממך את הרושם כו'. א"ל: מה שמך? אמר לו: "אלעזר", א"ל ודאי שמך גרם שיהיה אלוך בעזרך ועזר לך שלחו רבי אבא וברכו. ע"כ ע"ש.

על פי זה כתב החתם סופר בחידושיו על התורה (ר"פ קרח): "קרח בן יצהר, אני תמה על הצדיקים בני לוי שקראו שם בנם קרח שהוא שם מאלופי עשו (בראשית ל"ו ה') וקיימא לן רשעים לא מסקינן בשמיהו, וחזי מה עלתה לו. ואולי היינו דקא משמיע לן קרא דמייחסו לקרח עד לוי לומר, שאעפ"י שהיה חוט משולש מכל מקום ניתק מהרה על דאסיקו בשמיה של רשע, וזהו "ויקח קרח", זה השם קרח לקח כל מה שהיה לו להתקדש על ידי שהיה בן יצהר וקהת ולוי אבותיו וזה השם קרח לקח הכל". עכ"ל.

בזה נבוא ונבאר, מציינו במסכת שבת (צה): "מר קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי", נמצא כי לרבא היה בן שהיה נקרא "מר קשישא".

וצריך להבין מדוע קרא לבנו "מר קשישא" (ומה שמצינו אצל רב חסדא שקרא לבנו "מר קשישא", זאת משום ששמו היה רק "מר" והוספת התואר "קשישא" באה להבדילו מאחיו שנקרא גם כן "מר" כמבואר בכתובות פט: ועי' תוס' ב"ב ז: מהש חלקו על רש"י ובמקום אחר נבאר את סיבת מחלוקתם)?

נקדים ונאמר שרבא היה נשוי לשתי נשים (תוס' יבמות לד:), האחת ילדה לו שני בנים הראשון רב יוסף שהקשה על אביו בכמה מקומות (עי' ב"מ פג. יבמות סד:), והעיד עליו (חולין כח:). חכם יוסף בני בטריות כרבי יוחנן. והשני היה רב משרשיא (ראה חולין נ.ו.) ואשתו השניה היא בתו של רב חסדא.

וכפי שהגמרא בבבא בתרא (יב:), מיום שחרב בית המקדש נתנה הנבואה לתינוקות, כי הא דברתיה דרב חסדא היתה יושבת בכנפי אביה, ולפניו ישבו תלמידיו רבא ורמי בר חמא. שאל אותה רב חסדא: עם מי מהם את רוצה להתחתן? השיבה עם שניהם. מיד אמר רבא, ואני אחרון. וכתב המהרש"א בחידושי אגדות לא קללו שימות רמי בר חמא

אבל הגמרא הוא עביד למיגר, כלומר, שבעה"ב אינו רגיל להשכיר ביתו אבל המשתמש הזה, אם לא היה מוצא בית זה, היה שוכר בית במקום אחר, מי אמרינן שהדר יכול לומר מאי חסרתין או דלמא בעה"ב יכול לומר לו הא איתהנית. א"ל רמי בר חמא לרב חסדא: מתנני' היא, היל' מתניתין? א"ל, לכי תשמשי לי. שקל סודריה כרך ליה, א"ל אם נהנית משלמת מה שנהנית וכו'.

ולכאורה מהגמרא בבבא בתרא (יב:), מבואר שרב חסדא היה חמיו של רבי בר חמא, כמסופר שם: מיום שחרב בית המקדש נתנה הנבואה לתינוקות, כי הא דברתיה דרב חסדא היתה יושבת בכנפי אביה, ולפניו ישבו תלמידיו רבא ורמי בר חמא. שאל אותה רב חסדא: עם מי מהם את רוצה להתחתן? השיבה עם שניהם. מיד אמר רבא, ואני אחרון.

ונפסק בשו"ע (וי"ד סי' ר"מ סעי' כ"ד) חייב אדם בכבוד חמיו ואע"ג דכתב הפתחי תשובה שם בשם הש"ך והב"ח, שאינו חייב לכבודו אלא כמו שאר זקנים חשובים, והוא מוכרח דאם לא כן האידך נפסק שם בסעיף י"ז, שאשה נשואה מכיון שהיא משועבדת לבעלה פטורה מכיבוד אב ואם, ואם הוא ג"כ חייב בכבוד חמיו, הא הוא והיא מחוייבים בכבודו, והאידך נפטרה האשה. אלא על כרחך שאין זה כבוד ממש אלא כשאר זקנים, מ"מ קשה, כיצד זלזל בכבוד חמיו?

וביותר צ"ב דמהגמרא בברכות (מד.) מבואר שרב חסדא היה כהן, וא"כ נכפלת הקושיא, דהא מבואר בירושלמי ברכות (פ"ח הל' ה') שאסור להשתמש בכהן, דאיתא שם, מעשה באבא בר בר חנא ורב הונא שהיו יושבים ואוכלים ור' זעירא היה משמש לפניהם, נכנס ר' זעירא וכוס יין וכוס שמן שניהם היו ביד אחת, א"ל אבא בר בר חנא: האם ידך האחרת קטועה היא שלא לקחת זה בימינך וזה בשמאלך? וכעס עליו אביו ואמר לו: לא דיך שאתה יושב והוא עומד ומשמש לפניך, ועוד שהוא כהן והמשמש בכהן מעל, ועודך מבזה אתה לו? גוזר אני שהוא ישב ואתה תעמוד ותשמש תחתיו, ומנין שהמשמש בכהן מעל שנאמר "ואמרה להן אתם קדוש לה' הכלים קודש", מה כלים המשתמש בהן מעל אף המשתמש בכהנים מעל. ע"כ. וא"כ האידך שימש רמי בר חמא ברב חסדא? ולא עוד שגם על רב חסדא עצמו קשה, דהא בזה שהוא שימש את רמי בר חמא עבר על "לפני עור לא תתן מכשול", וכן הק' המראה הפנים שם על רבי זעירא ותי' בע"כ רבי זעירא מחל על כבודו, וכך באמת מתרץ המג"א (או"ח סימן קכ"ח סקע"ה) שרב חסדא מחל על כבודו. אבל קשה לומר כן שמדוע הוצרך רב חסדא למחול על כבודו היה לו לומר לרמי בר חמא שאסור להשתמש בכהן ועליו להודיעו את המשנה בלי שהוא ישמש לו?

הגאון רבי שמעון שקאפ בהקדמתו לשערי יושר מביא תירוץ בשם גיסו הגרש"ז מטעלוז, טבע של אנשים הוא שכשצריכים ללמוד דבר מחבירו אם דומה רבו כמלאך אז אפ"י אם לא יבין כמושכל ראשון מה הוא אומר, הרי הוא יעמוד ויגע להבין דבריו הקדושים ויתלה השגיאה בהבנתו הקלושה, משא"כ אם המלמד אינו נחשב כ"כ, אם הוא לא יבינו מיד אז יניח דבריו ויבטלם בלבו ולכן אדרבה מכיון שהי' ר"ח חותנו חשש רמי בר חמא ביותר שיבטל דבריו ובפרט שיש מקום לבטלם כמו שאמר רבא מיד אח"כ דלא דמי מתנני' שכאן זה נהנה וזה חסר וכו', לכן רצה רמב"ח דוקא שירצה ר"ח ללמוד ממנו כתלמיד לפני רב עכתו"ד.

כך גם בר קפרא היה מקפיד שישלמו לו על הדברי תורה שהוא מלמד, כדי שאנשים יעריכו את מה שהם מקבלים,

"אלטער" הוא זקן כלומר שכל הקורא בשמו מברכו שיזכה לזקנה ועל ידי שמו לא יהיה כח ביד השטן לפגוע בו. ע"ש. וכ"כ הגאון רבי משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חאהע"ז חלק ג סימן לה) שנהגו לקרוא בשם "אלטער" לשם סגולה למי שבניו מתים ומועיל אף אם יקרא בלשון הקודש "זקן" "זקנה". ע"ש].

שערי השגה

הדרך להגיע להשגות בעבודת ה'

לימוד הלכה בעיון: כתב בשער רוח הקודש (דף ט' ע"ג): גם אמר לי מורי ז"ל, כי שרש הכל לענין השגה הוא העיון בהלכה, ואמר לי, כי הטעם הוא, כי הנה ענין עיון ההלכה הוא שיכוין האדם שיש קליפת האגוז החופפת על המוח, שהוא ענין הקדושה, וזו הקליפה היא ענין הקושיא שיש בהלכה ההיא, כי הקליפה חופפת על ההלכה ואינה מניחה אל האדם שיבין אותה וכאשר האדם מתרץ הקושיא ההיא, יכוין לשבור כח הקליפה, ולהסירה מע"ג הקדושה, ואז יתגלה המוח שהוא ההלכה, ונמצא שאם אין האדם מתמיד לעיין ולשבר הקליפות איך יתגלה לו המוח, שהם רזי התורה וחכמת הקבלה, ולכן צריך להשתדל מאד לעיין ולכוין בכוונה זאת שביארנו.

ושמעתי ממורי ז"ל, שהיה תמיד מעיין ששה פירושים של פשט בהלכה, ופירוש הז' ע"ד הסוד בסוד ששת ימי החול והז' הוא יום שבת. עכ"ל.

ובפרי עץ חיים (שער הנהגת הלימוד) כתב וז"ל: גם ראיתיו כשהיה קורא בהלכה בין החברים היה מקשה בכח עד שהיה נלאה מאד ומזיע זיעה גדולה, ושאלתיו למה עושה כן, והשיב לי, כי עסק ההלכה הוא לשבר את הקליפה שהוא סוד קושיות, ולזה צריך שיטריח האדם מאד, וע"ז נקרא תורה "תושיה" - שמתשת כוחו של אדם, וכן ראוי להעיר עצמו ולשבר כוחו.

ובליקוטי תורה (טעמי המצוות פרשת ואתחנן) כתב וז"ל: כשהיה מורי זללה"ה קורא הלכה בישיבה בין החברים היה מקשה בכח עד שנלאה מאד ומזיע זיעה גדולה, ושאלתיו למה עושה כן, והשיב לי, כי עסק ההלכה כדי לשבר הקליפה שהם סוד הקושיא - קש ותבן, זה צריך טורח מאד, וע"ז נקרא התורה תושיה שמתיש כחו של אדם, לכן ראוי להמית עצמו ולשבר כחו ולהתישו.

ועוד כתב בפרי עץ חיים (שער הנהגת הלימוד) וז"ל: גם העוסק בתורה צריך לכוין, כי כל קושיא שמתרץ כהלכה, מסיר קש ותבן מהלכה שהוא אותיות הכל"ה העליונה, ומקשטה בכ"ד קשוטין י"ב שלו וי"ב שלה והם סוד "מזה ומזה הם כתובים". ובקראו הלכה, ישים לנגד פניו שמקשט הכלה. עכ"ל.

**העלון מוקדש לזכותם ולהצלחתם
המהירה, בבריאות הגוף והנפש,
של הנערים:**

**יעקב נפתלי בן רחל דבורה,
גלעד מיכאל בן בת גלים,
אייל בן איריס תשורה**

לפניו אלא שיגרשנה רמי בר חמא ואח"כ נשא אותה רבא (ומזה ראייה דלא היה רבא כהן דאיך ישא גרושה).

עוד מצינו ביבמות (ל"ד סוף ע"ב) אמר רבא לבת רב חסדא: קמרנני רבנן אבתרך, דא"ר יוחנן כל ששהתה אחר בעלה י' שנים ונשאת שוב אינה יולדת והיא שהתה אחר בעלה הראשון רמי בר חמא אמרה לי דעתאי עליך דא"ר נחמן אם דעתה להנשא מתעברת. וכתבו התוס', אומר רבינו תם משום ההוא עובדא דבבא בתרא הנ"ל, דאמרה תרווייהו קבעינא והיתה מצפה שתתקיים נבואתה, לפי שהיה לרבא אשה אחרת, איחרה להנשא לו ואפילו הכי היתה מצפה לו. עכ"ל.

באיזה גיל נשאה רבא?

הגמרא במסכת ראש השנה (יח.) אומרת, כל ימי רבא היו רק ארבעים שנה מחמת שהיה מבית עלי שנתקללו (שמואל א', ב' ל"ג) "וכל מרבית ביתך ימותו אנשים", ומחמת שעסק בתורה זכה לחיות עד גיל ארבעים שנה.

וכתב רב שרירא גאון באגרתו (חלק ג' פרק ג'), שרבא היה ראש ישיבה במשך ארבע עשרה שנה. והנה רבא נשא את בתו של רב חסדא עוד קודם שנעשה ראש ישיבה. וכדברי הגמרא בברכות (סב:): רבא מקמי דהוי רישא מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלקנא (נותנת אגוז בספל של נחשת ומקרקשת בו מבית והוא נפנה כנגדה מבחוץ, רש"י), בתר דמלך עבדא ליה כוותא ומנחא ליה ידא ארישיה. כתב רש"י: בתר דמלך, ונעשה ראש ישיבה צריך שימור טפי מפני המזיקים שמתקנאים השדים בתלמידי חכמים יותר משאר בני אדם.

[נמצא אם כן, שבתו של רב חסדא נישאה לרמי בר חמא בגיל מאוד קטן, שהרי לאחר שנתגרשה ממנו עוד המתינה עשר שנים עד שהתחתנה עם רבא, והיה זה בגיל עשרים ושש של רבא. ואכן הגמרא בקידושין (פא:) מביאה: רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה, שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה. אמר ליה: לא סבר לה מר דמקדשא? אמר ליה: עברת לך אדרב, דאמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי אלעזר: אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. מר נמי עבר ליה אדשמואל, דאמר שמואל: אין משתמשים באשה! אמר ליה: אנא כאידך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל: הכל לשם שמים. הריש רב חסדא חיתן את בתו כשעדיין היתה קטנה].

עוד מצינו בברכות (נו.) בר הדיא מפשר חלמין - בר הדיא פותר חלומות היה. מי שנתן לו שכר - פתר לו לטובה. ומי שלא נתן לו שכר - פתר לו לרעה. אביי ורבא ראו חלום, אביי נתן לו שכר ורבא לא נתן לו. ולכן לרבא תמיד היה פותר לרעה. ומספר לו רבא שראה בחלומו: דלת חיזונית שנפלה. אמר לו: אשתך תמות. אמר לו: ראיתי שיניים שנשרו. אמר לו: בניך ובנותיך ימותו. עד שאזל רבא בהדיה נפל ספרא מינייה וראה דכתב ביה כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע בדידך קיימי וצערתן כולי האי כולהו, מחילנא לך בר מברתיה דרב חסדא ר"ל אשתו.

נמצא אם כן שבתו של רב חסדא, אשתו של רבא, נפטרה בחייו.

לפי זה נבאר מדוע נתן רבא לבנו את השם "מר קשישא". כיון שידע שעתידי בנו לגדול יתום ללא אב וללא אם, הוריו עתידיים למות צעירים, לכן קרא שמו "קשישא" מלשון זקן, להורות על אף שהוריו מתו צעירים יזכה הוא לאריכות ימים ושנים [כ"כ בספר טעמי המנהגים (סימן תתקכ"ט) שהטעם שקוראין בשם "אלטער" לזכר ובשם "אלטע" לנקבה הוא משום שפירוש השם